

Економічна відповідальність у природокористуванні й охороні навколишнього середовища (еколого – економічна і правова відповідальність, зокрема екологічна відповідальність) на сучасному етапі перехідного до цивілізованих ринкових відносин суспільства має ґрунтуватися на цілісній системі таких принципів як забезпечення паритету економічних, екологічних і соціальних цінностей та результатів господарської діяльності, досягнення оптимального поєднання вертикальної і горизонтальної відповідальності, невідвротність економіко – правових санкцій та ін.

Екологічно відповідальна поведінка господарюючих суб'єктів має заохочуватися за допомогою фінансово-економічних методів. Економічною і одночасно правовою основою функціонування і подальшого вдосконалення механізму екологічної відповідальності є конституційні відносини власності на майно, землю, природні ресурси, які зі свого боку визначають тип такого механізму (форми, методи, функціонально-структурні елементи та ін.).

Література

1. Бобко А. Окремі аспекти економіки сучасного лісівництва в Україні// Економіка України, № 7(512). – С. 41-49.
2. Житный П.Є. К вопросу оценки деловой активности субъектов хозяйствования. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 1999. – С. 465-470.
3. Ізмайлова К.В. Сучасні технології фінансового аналізу: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2003. – 148 с.
4. Сенько Є.І., Дворянина Н.С. Система показників оцінки комплексного використання лісових ресурсів/ Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2001, вип. 11.3. – С. 46-53.
5. Статистичний бюлетень за 2003 рік. Державний комітет статистики України. – Київ. – 218 с.

УДК 336.221:563.24:346.62:330.15:658.1:336.563

Доц. О.Я. Савчук,
канд. екон. наук – УкрДЛТУ; асист. Н.В. Савчук – ЛДФА

ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ У ПЛАНУВАННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтовано основні принципи удосконалення функції планування як невід'ємної складової ефективного менеджменту зовнішньоекономічної діяльності з врахуванням стандартів екологічного менеджменту. Запропоновані рекомендаційні принципи і положення планування сприятимуть забезпеченню виконання завдань і досягнення цілей суб'єктами спеціальних економічних зон. Доведено, що планування повинно бути обов'язковою функцією екологічного менеджменту у загальній структурі як тактичного, так і стратегічного управління.

Ключові слова: функції управління; менеджмент зовнішньоекономічної діяльності; стандарти екологічного менеджменту.

Doc. O.Y. Savchuk – USUFWT; assist. N.V. Savchuk – SFA of Lviv

Economic and ecological problems in planning foreign economic activity of enterprises

Taking into consideration ecological management standards, basic planning function improvement principles are brought to light as essential part of effective management of

foreign – economic activity. Proposed principles and planning regulations will assist tasks performance and goal achievement through special economic zone subjects. It is proved here that planning should be obligatory function of ecological management in general structure both tactical and strategic management.

Keywords: functions of management; management of foreign economic activity; standards of ecological management.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями: обґрунтування стратегії і тактики розвитку сучасних українських підприємств вимагає дослідження теоретико-функціонального досвіду застосування принципів планування господарсько-виробничої та економіко-управлінської філософії, розробки якісно нової методології планування їхньої зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) на еколого-економічних засадах з урахуванням передової міжнародної прогресивної практики. Проблематика тісно взаємопов'язана з науковими і практичними завданнями менеджменту ЗЕД і плануванням як його невід'ємною складовою функцією.

Невирішені раніше аспекти загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття: узагальнення теоретико-функціонального досвіду застосування принципів планування господарсько-виробничої та економіко-управлінської філософії; обґрунтування й удосконалення конкретних методів планування ЗЕД підприємств (в т.ч. і суб'єктів спеціальних економічних зон (СЕЗ)) на засадах поєднання економічних і екологічних вимог, що впливають зі стратегії їх сталого розвитку.

Мета статті – узагальнити основні завдання, які є прерогативою планування ЗЕД, проаналізувати теоретичні аспекти та емпіричні методологічні підходи планування сучасної економічної діяльності підприємств, сформулювати принципово пріоритетні положення планування короткострокових, середньострокових і тривалих цілей для забезпечення сталого розвитку вітчизняних підприємств відповідно до сучасних вимог впровадження у виробництво стандартів екологічного менеджменту (СЕМ).

ЗЕД – це складна соціально-економічна сукупність господарських, економічних, екологічних, правових, фінансових та інших відносин у сфері економічної діяльності між підприємствами України (суб'єктами ЗЕД) та іноземними фірмами як на території України, так і за її межами. Суб'єктам ЗЕД доводиться вирішувати цілий ряд складних завдань організаційного, господарського, виробничого, економічного, екологічного, управлінського й правового спрямування.

Основними завданнями планування ЗЕД є: формування функціонально-прикладних принципів високоефективної та стабільної ЗЕД; розроблення й розв'язання системних проблем і завдань щодо забезпечення фінансово-економічної ефективності ЗЕД у конкретних сферах економічної діяльності; розроблення методологічних, теоретичних та функціонально-прикладних методів і способів організації, управління, регулювання й контролю за діяльністю підприємств на різних ринках; систематизація світової економічної інформації для формування відкритої ринкової системи з урахуванням економічних, екологічних, соціальних, сировинних та інших факторів; управління

ЗЕД на принципах її інтеграції у світову економіку і взаємовигідного співробітництва; дослідження суті та специфіки механізму функціонування ЗЕД в Україні на сучасному етапі; дослідження й застосування нормативної бази щодо регулювання ЗЕД підприємств; визначення, аналіз і оцінка можливості задіяння сучасних фінансово-економічних механізмів (ФЕМ) екологізації ЗЕД для підприємств різних форм власності; дослідження специфіки запровадження різних форм виходу на зовнішні ринки й основних процедур щодо укладання зовнішньоекономічних контрактів, вміння оцінювати і розробляти відповідні висновки щодо визначення ефективності укладених угод ЗЕД підприємства в цілому.

Всі ці завдання на сьогодні необхідно вирішувати на засадах сучасних ФЕМ екологізації ЗЕД з врахуванням СЕМ. Загальна методологія такої діяльності може базуватися на так званому "Колесі Демінга". Суть цієї методики полягає у кругообігу: планування => робота => контролювання => дія => планування... Функція планування тут передбачає: встановити мети і налагодити процеси, які необхідні для отримання екологічних результатів відповідно до потреб системи менеджменту та політики підприємства.

Виходячи з визначеного ряду завдань, можна акцентувати, що функція планування є надзвичайно важливою частиною менеджменту і, особливо, у процесі екологізації ЗЕД. Очевидно, що ця функція надзвичайно актуальна для суб'єктів СЕЗ, і є основною функцією започаткування та розвитку високоефективної стратегії діяльності вітчизняних підприємницьких структур на зовнішніх ринках.

Функція планування – це не нова категорія для українських підприємств. За часів адміністративно-командної системи управління, планування визначали майже панацеєю від усіх проблем, які виникали на шляху побудови соціалізму. Без сумніву, що і в умовах розбудови соціально орієнтованої ринкової економіки запровадження демократичних управлінських принципів державотворення, формування приватного й акціонерного підприємництва, особливо, у регіонах функціонування СЕЗ, необхідним є сучасний підхід до функції планування. Цей етап управлінської роботи має у комплексі забезпечити організаційну, фінансово-економічну та екологічну базу для успішної діяльності підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Показовою, в цьому плані, є СЕЗ "Яворів", з її проблемами як економічного, так і екологічного характеру. Вона поєднує у собі економічні функції комплексної виробничої зони, вільної митної зони та технологічного парку. Остання функція є особливою, новою та, значною мірою, унікальною для нашої економіки, оскільки більшість українських підприємств працюють за межами інноваційно-венчурного підприємництва, яке є рушієм економічного розвитку у США, Японії, Швеції, Німеччині та інших країнах, що досягли високого рівня суспільного добробуту. Такий вид підприємництва неможливий без динамічного інвестиційного процесу. Тому, основні завдання СЕЗ "Яворів" можна згрупувати за такими напрямками залучення інвестицій:

- по-перше, для створення нових робочих місць та забезпечення працевлаштування працівників Яворівського державного гірничо-хімічного підприємства "Сірка";

- по-друге, для вирішення екологічних проблем в Яворівському районі шляхом створення умов для відновлення екосистем, порушених техногенним впливом гірничо-хімічного виробництва;
- по-третє, для активізації підприємницької діяльності, збільшення обсягів виробництва товарів, надання послуг та виконання робіт;
- по-четверте, для розширення поставок на внутрішній та зовнішній ринки високоякісної конкурентоспроможної продукції та послуг з інноваційними ознаками;
- по-п'яте, для впровадження нових технологій, ринкових ФЕМ та методів господарювання і управління для поступального розвитку інфраструктури СЕЗ;
- по-шосте, для розвитку експедиційно-складської, транспортно-сервісної та виробничої сфер на території автопорту "Краковець".

До органів, які наділені зовнішньою компетенцією управління й координації діяльністю суб'єктів СЕЗ "Яворів", віднесено: Яворівську районну раду, Яворівську районну державну адміністрацію та Орган господарського розвитку і управління СЕЗ. Внутрішньою компетенцією управління й координації діяльністю суб'єктів СЕЗ "Яворів" наділені органи управління підприємствами, фірмами, компаніями, корпораціями, спільними підприємствами тощо (засновники, учасники в уособленні вищого менеджменту, органів правління, зборів тощо).

На території СЕЗ "Яворів" станом на 2003 рік задіяно й функціонує 85 підприємств, де працевлаштовано близько 15-и тисяч працівників. Планова кошторисна вартість проектів становить коло 300 мільйонів доларів США. Реалізація загальних функціональних засад СЕЗ "Яворів", регулювання напрямків залучення інвестицій, започаткування і розвиток вискооефективної зовнішньоекономічної стратегії неможливі без науково-обґрунтованих підходів до комплексного планування, яке передбачає аналіз, оцінку, облік і розробку рекомендацій стосовно внутрішніх і зовнішніх складових господарсько-виробничої та економіко-управлінської тактики і стратегії життєдіяльності суб'єктів СЕЗ. У сучасних умовах жорсткої конкурентної боротьби на світовому ринку потреба у плануванні ЗЕД для українських підприємств значно зростає, що підтверджує актуальність та необхідність впровадження й розвитку функції планування.

Розглянувши деякі теоретико-методологічні, емпіричні й нормативні положення планування ЗЕД [1-4], можемо зробити такі узагальнення. Теоретичну сутність планування можна визначити як уміння передбачати головні господарські, економічні й соціальні цілі та стратегічну мету підприємства, оцінити ресурси, потрібні для досягнення запланованих завдань, і потенційні кінцеві результати та наслідки в разі його ефективної або неефективної господарської діяльності. У сфері ЗЕД планування означає також уміння визначати її специфічну мету як складової частини загальної системи внутрішнього планування. Основна мета ЗЕД не має суперечити загальній усталеній стратегії і меті підприємства, навпаки, вона повинна бути спрямована на успішне здійснення головної мети за рахунок ефективного включення зовнішніх факторів економічного росту.

В умовах функціонування СЕЗ планування допомагає сформулювати відповіді на такі важливі організаційні запитання: на якому етапі економічно-

го розвитку знаходиться у даний час підприємство? Які його економічні позиції, в тому числі у зовнішній сфері? Яким чином, за допомогою яких ресурсів може бути досягнута мета підприємства, в тому числі у напрямі ЗЕД? Як оптимально використати правові особливості, які передбачаються нормативно-правовими документами стосовно функціонування СЕЗ? Як може бути використана ЗЕД для його успішного фінансово-економічного розвитку?

Очевидно, що планування ЗЕД є об'єктивно необхідним процесом для будь-якого підприємства – суб'єкта СЕЗ. Це визначається:

- по-перше, прагненням підприємств, які функціонують на території СЕЗ, в умовах росту глобалізації ринків отримати додатковий прибуток за рахунок повного використання міжнародної праці, міжнародної економічної інтеграції; передбачити несприятливі дії зовнішніх факторів, різноманітні непередбачені обставини, котрі можуть відбутися на світовому ринку;
- по-друге, необхідністю прогнозування свого майбутнього на внутрішніх та зовнішніх ринках.

Для цього важливо визначити, яким буде той чи інший ринок у майбутньому, в якому напрямку він буде розвиватися, чого чекають споживачі від підприємства, які його можливості у збільшенні експортного потенціалу, обсягів виробництва, його екологізації і т.д. Визначаючи бажані і можливі орієнтири своєї майбутньої діяльності, підприємства зменшують можливість непередбачених впливів зовнішніх факторів, ступінь ризику, пов'язаного з їх господарською філософією.

На сьогодні багато підприємств працюють без офіційно прийнятих й затверджених бізнес-планів. На їхню думку, ситуація на ринку змінюється дуже швидко, особливо на зовнішньому, щоб планування приносило певну користь. Дійсно, зовнішнє середовище бізнесу, особливо міжнародного, характеризується швидкими змінами. У західних країнах це пояснюється високою насиченістю споживчого попиту, його індивідуалізацією, різноманітним характером. Ці зміни попиту диктують зрушення інших факторів довкілля: виробничих технологій, які у сучасних умовах змінюються саме у сторону їх екологізації, інформаційних технологій, управлінських систем, людського фактора тощо. Відповідно і функція бізнес-планування має швидко змінюватися й оперативно реагувати на зміни поточних внутрішніх й зовнішніх факторів. Без створення сучасних ФЕМ регулювання підприємницькою діяльністю досягти таких змін в Україні не вдасться.

В економіці України динаміка соціально-економічного середовища зумовлена перехідним характером становлення народного господарства, його трансформацією, стрімким входженням нашої країни у світовий інтеграційний процес, лібералізацією ЗЕД і, відповідно, нестабільністю соціально-економічної сфери. Тому менеджери підприємств, які прагнуть залишитися на конкретному ринку повинні усвідомити, що формальне планування має такі важливі переваги:

- планування стимулює керівників постійно думати перспективно;
- веде до чіткої координації діяльності підприємств;
- стимулює менеджерів до реалізації своїх рішень у подальшій роботі;
- сприяє чіткому визначенню підприємством своєї мети і завдань;

- покращує забезпечення фірми необхідною інформацією;
- допомагає раціональному використанню та розподілу ресурсів;
- сприяє активізації вивчення світового ринку, пошуку необхідних партнерів з бізнесу;
- робить фірму підготовленою до нестійкої кон'юнктури;
- полегшує контроль за діяльністю на підприємстві і т. д.

У світовій практиці, залежно від ступеня невизначеності у плануванні, тимчасових орієнтацій ідей планування, меж планування і т.п., використовують різні типи планування ЗЕД. Наприклад, залежно від того, який період часу охоплюють бізнес-плани, складені на підприємстві, планування поділяється на три типи: довготривалі, середньотривалі і короткочасні.

Короткочасне планування – це вироблення планів на 1-2 роки. Здебільшого, це річні плани, які вміщують у собі конкретні завдання зі здійснення експортно-імпортних операцій, тобто інформацію про строки, обсяги, асортимент, якість, черговість поставок тощо.

Середньотривале планування конкретизує орієнтири, визначені у довготривалих планах. Вони розраховані на більш короткий час. Раніше середньотривале планування розраховувалося на 5 років, проте швидкість змін зовнішнього середовища зумовила необхідність скоротити термін цього типу планування приблизно до 2-3 років. У сфері ЗЕД середньотривалі плани вирішують завдання, пов'язані з перебудовою існуючих виробничих потужностей, оновленням асортименту, розширенням чи звуженням експорту (імпорту), пошуком нових ринків збуту і т. д.

Довготривале планування охоплює довші періоди часу. Деякий час довготривале планування ототожнювалося із стратегічним, але ці два поняття розглядаються окремо. Стратегічне планування за своїм змістом набагато складніше довготривалого. Загалом будь-який процес планування ЗЕД можна умовно поділити на дві стадії: розроблення стратегії ЗЕД (стратегічне планування), і визначення тактики здійснення виробленої стратегії (оперативне чи тактичне планування).

Стратегія виробничого підприємства – це сукупність головної мети і основних способів її досягнення. Інакше кажучи, розроблення стратегії підприємства означає визначення загальних напрямів його розвитку. Розроблення стратегії ЗЕД означає визначення основних напрямків діяльності фірми в міжнародній сфері, на світовому ринку. Обов'язково стратегічні плани розвитку ЗЕД повинні бути інтегровані у загальну стратегію розвитку підприємства в цілому. Стратегічне планування, зазвичай, розраховане на довгий період, хоча на багатьох підприємствах стратегія базується на середньотривалому плануванні. Цей спосіб планування більш прийнятний для підприємств України, що працюють в умовах економіко-правової невизначеності. У галузі ЗЕД стратегічне планування може охоплювати періоди від двох до семи років. Проблема екологізації тут має бути чітко вираженою, адже сучасний розвиток світової економічної системи однозначно спрямований на охорону природного середовища, запуск екологічно чистих технологій, споживання екологічно чистих продуктів тощо.

Для України це, можливо, саме та рятівна соломинка, котра витягне всю економіку на такий рівень, що поставить нашу державу в один рівень з розвинутими країнами світу. Мова йде про те, що українські підприємства мають скористатися з ситуації, яка мимоволі виникла в результаті застою в нашій економіці у 90-х роках минулого століття, що привело до "природного очищення" нашого довкілля. Тому перспективи нашої економіки мають полягати у пропозиції на зовнішні ринки саме екологічно чистої продукції як промислових підприємств, так і сільського господарства. Тільки ця перевага у сучасній конкурентній боротьбі може забезпечити просування вітчизняної продукції на європейський та світовий ринки. Проте, для цього, як мінімум, потрібно сформувати імідж нашої продукції як екологічно чистої.

Виходячи з сказаного вище, впливає, що стратегічне планування це не функція часу, а, насамперед, функція управлінської спрямованості. Вона не просто зосереджена на певному періоді часу, а уособлює сукупність глобальних ідей сталого економічного розвитку підприємства. Тому, таке планування у сучасних умовах є безперспективним без чітко вираженого екологічного спрямування, чого можна досягти тільки при впровадженні СЕМ, які мають узгоджуватись з аналогічними стандартами зовнішніх ринків.

Тактичне планування, як правило, охоплює короткотерміновий і середньотривалий періоди від шести місяців до двох років. Воно має справу з вирішенням питань: як повинні бути використані ресурси підприємства та довкілля для досягнення стратегічної мети. Якщо головним питанням стратегічного планування є питання: "Чого хоче досягти підприємство?", то тактичне планування спрямоване на вирішення іншого питання: "Яким чином підприємство може досягти відповідного соціально-економічного становища?".

Метою тактичного планування повинно бути вирішення завдання досягнення оптимальних фінансово-економічних результатів при збереженні соціально-оптимального рівня забруднення довкілля та дотриманні СЕМ. Критерієм такої діяльності повинен бути максимальний фінансовий результат, що досягається без порушення необхідних екологічних параметрів виробництва та продукції. Очевидно, що досягти цього критерію без сучасних ФЕМ екологізації підприємницької діяльності неможливо.

Процес планування ЗЕД складається з цілого ряду етапів, проте для запуску механізмів екологізації, підприємству важливо володіти інформацією з таких питань:

- що і коли експортувати (імпортувати)?;
- в яких умовах належить здійснювати ЗЕД, які її види і форми доцільно вибрати?;
- які ресурси має підприємство для здійснення ЗЕД?;
- якою повинна бути організаційна структура управління ЗЕД, на яких СЕМ вона повинна базуватися?;
- як діючі СЕМ в Україні узгоджуються з аналогічними стандартами країни експортера?;
- який фінансовий результат очікується від ЗЕД, і чи не загрожують підприємству фінансові чи інші санкції від експорту продукції?

Виходячи зі зібраної інформації, процес планування ЗЕД може відбуватися за такими етапами:

- перший – визначення місії та комплексу завдань підприємства, формування його "дерева цілей";
- другий – аналіз та оцінка внутрішнього і зовнішнього середовища (як економічного так і екологічного), цей етап може і передувати етапу визначення завдань;
- третій – стратегічний аналіз, підприємство порівнює завдання і результати дослідження факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, визначає розрив між ними, формує різноманітні варіанти стратегій;
- четвертий – порівняння та визначення альтернативних стратегій;
- п'ятий – готується остаточний стратегічний план діяльності підприємства у галузі ЗЕД;
- шостий – середньотривале планування, розроблення середньо-тривалих планів і програм;
- сьомий – на основі стратегічного і середньо-тривалого планування розробляються річні оперативні плани і проекти;
- восьмий – впровадження визначених планів та проектів;
- дев'ятий – контроль за виконанням рішень, втілених у планах.

Два останні етапи не є стадіями безпосереднього процесу планування, проте вони мають важливе значення для планування і реалізації стратегії ЗЕД підприємства, оскільки дають можливість оперативного виявлення розриву між плановими показниками і фактичним їх виконанням, та внесенням відповідних коректив у цей процес. У цілому процес планування є замкнутим циклом з прямим і зворотнім зв'язком типу "план $\Leftrightarrow$ факт", де можливі три типи стратегії розвитку підприємства в галузі ЗЕД:

- перший – насиченість ринку. Мета даної стратегії полягає у забезпеченні економічного росту на освоєних ринках з традиційними товарами;
- другий – диференціація продукту. Можливі два варіанти даної стратегії: 1) імпортується товар, відомий за кордоном, але невідомий у своїй країні, або налагоджується його виробництво на основі здобутої ліцензії; 2) експортується товар, освоєний у своїй країні, але невідомий на іноземному ринку, чи налагоджується виробництво даного товару за кордоном;
- третій – диверсифікація виробництва, що передбачає початок виробництва за кордоном принципово нової продукції, раніше не властивої для підприємства. У результаті диверсифікації створюються кращі умови для господарського маневру, розширюються можливості впливу на економіку підприємства несприятливої світової господарської кон'юнктури, в тому числі погіршення "умов міжнародної торгівлі". Цим зменшується ризик, характерний для вузькоспеціалізованих фірм.

Всі три вищеназвані стратегії повинні обов'язково базуватися на принципах екологічного менеджменту, який, у свою чергу, повинен заручитися висновками екологічного аудиту. Аудит системи управління навколишнього середовища визначається як: "Документально оформлений систематичний процес перевірки, який включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів аудиту для встановлення відповідності системи управління навколишнім середовищем організації, критеріям аудиту систем управління навколишнім середовищем, а також включає передавання результатів перевірки замовникові." [5, ст. 180].

Таким чином, можемо зробити висновок про особливу актуальність для українських підприємств розв'язання завдань екологізації виробництв. Ці завдання повинні бути включені у вищеназвані етапи планування, які мають

базуватися на українських СЕМ та враховувати аналогічні стандарти країн експортерів та імпортерів. Тому, на підставі зробленого аналізу теоретичного, емпіричного й методологічного надбання у сфері планування ЗЕД підприємств, можна зробити висновок про необхідність удосконалення функції планування як невід'ємної складової ефективного менеджменту ЗЕД, що особливо актуально для підприємств – суб'єктів СЕЗ. Запропоновані рекомендаційні принципи і положення планування сприятимуть забезпеченню виконання завдань і цілей окремими господарюючими суб'єктами, що впливають, наприклад, із функцій і місії СЕЗ "Яворів". Функція планування повинна бути обов'язковою функцією екологічного менеджменту у загальній структурі управління як тактичного, так і стратегічного.

Ключовими показниками планування зовнішньоекономічної діяльності з врахуванням СЕМ на підприємстві слід вважати:

- розмір валютної виручки від експортних операцій з розподілом на товари і товарні групи залежно від їх екологічних параметрів;
- економічні показники ефективності та рентабельності експортних та імпортерських операцій залежно від екологічних параметрів продукції;
- асортимент і структуру експортної та імпортерської продукції, випущеної з врахуванням СЕМ;
- частку витрат на обслуговування експорту та імпорту у вартості продукції, що виникає через запровадження (дотримання) СЕМ. У разі, якщо підприємство й імпортує товари – динаміка торговельного сальдо й торговельного обороту.

Ефективне планування діяльності підприємств з врахуванням СЕМ сприятиме становленню національної економіки та забезпечить її позитивні економічні наслідки, створить позитивний прецедент інтенсифікації розвитку міжнародних взаємовигідних зовнішньоекономічних зв'язків та просуванню продукції вітчизняних виробників на зовнішні ринки.

Література

1. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність": № 3047 – ІІІ/02-ВР (07.02.2002 р.).
2. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1996. – 348 с.
3. Кредісов А.І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю. – К.: Фенікс, 2000. – 422 с.
4. Основи ринкової економіки/ за ред. Омеляна Лищишина. – Львів, 1994. – 408 с.
5. ДСТУ ISO 14010-97, ДСТУ ISO 14011-97, ДСТУ ISO 14012-97. Настанови щодо здійснення екологічного аудиту. ДСТУ ISO 14001-97, ДСТУ ISO 14004-97. Системи управління навколишнім середовищем. – К.: Держстандарт України, 1998. – 225 с.

УДК: 336.71

Доц. О.Д. Вовчак, канд. екон. наук – Львівська КА

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ

Розглядаються методи оцінки ефективності банківської інвестиційної діяльності, що ґрунтуються на економіко-математичних методах.